

S M J E R N I C E

za dolično uređenje
liturgijskih slavlja

UVOD

Liturgija je sveti čin, u kojemu slavimo božanske misterije. U njoj bi sve trebalo poticati na unutarnju klimu vjere i molitve te osobno i zajedničko sudjelovanje svih vjernika. Osjećajući duh vremena i neke pojave koje tome ne doprinose, izdaju se ove smjernice kako bi, na području vladanja sudionika pojedinih slavlja te uređenja i poštivanja svetosti liturgijskog prostora, a uzimajući u obzir važeće dokumente Crkve o ovoj temi, srca sudionika liturgijskih slavlja usmjerili onamo gdje su prave radosti (usp. zborna molitva 21. nedjelje kroz godinu).

Smjernice su raspoređene u pet naslova. Uređene su tako da se najprije, *u prvom naslovu*, želi pomoći sudionicima liturgijskih slavlja kako bi se u duhu Crkve dolično vladali i ponašali u sakralnom prostoru.

U drugom se naslovu govori o fotografima i snimateljima liturgijskih slavlja.

Zatim se *u trećem naslovu* donose smjernice koje upućuju na dolično uređenje liturgijskog prostora kako bi i prostor odišao duhom Crkve - Zaručnice koja čeka svoga Zaručnika.

Važan dio, *u četvrtom naslovu*, posvećen je pojedinačnom slavlju svakog sakramenta, u posebnostima njihova liturgijskog slavljenja i obrednosti, uključenih osoba i prostora u kojem se događa pojedino sakramentalno slavlje. Konačno se *u petom naslovu* daju smjernice za doličnu pripremu i odvijanje crkvenog sprovoda.

I. SUDIONICI LITURGIJSKIH SLAVLJA

Crkva će pred početak pojedinog liturgijskog čina, ako nije otvorena tijekom cijele dana, biti otvorena na vrijeme.

Vjernike će se pozivati da na vrijeme dođu na liturgijska slavlja te da se pred početak liturgijskih čina zadrže u molitvi i pripravi, a nikako u pričanju, te će ih se potaknuti na šutnju i sabranost za vrijeme i nakon određenih liturgijskih slavlja. Vjernike će se pozivati i odgajati tako da dođu što bliže oltaru a ne zadržavaju se pri dnu crkve, posebno ako u klupama ima mjesta.

Nastojat će se poraditi na ujednačenosti u slavlju pojedinog liturgijskog čina (stav tijela – stajanje, klečanje, sjedenje...), čime se pokazuje da pojedini obred nije privatni čin koji se «obavlja» kako se kome čini i sviđa.

Jedan od uvjeta skladne liturgije je i onaj da svatko u njoj čini ono i samo ono što mu po službi pripada.

Jedan od naglasaka pouke sudionicima u slavlju bit će i onaj o samom obredu i načinu njegova odvijanja, kako svećenik ne bi za vrijeme samog obreda nepotrebnim uputama i razmještanjima sudionika ometao tijek obreda. U tom smislu će se i ministranti i ostali sudionici u liturgiji poučavati i sve više uvoditi u ispravni duh liturgijskih slavlja.

Svećeničke geste prigodom slavljenja liturgijskih čina trebaju biti jasne i odmjerene, a nikako svedene na neki minimum koji nije prepoznatljiv.

Vjernike je potrebno poticati da molitvom i pjesmom aktivno sudjeluju u liturgijskim slavljinama, kao i da sudjeluju na cijelom liturgijskom slavlju, a da ne odlaze prije njegova završetka.

Potruditi se, ako je ikako moguće, da se prikladnim ozvučenjem čuju odgovori sudionika u pojedinom obredu, na pr. roditelja i kumova prigodom obreda krštenja, zaručnika u sakramentu ženidbe, ređenika za vrijeme obreda ređenja i sl.

Potrebno je, posebno u svečanijim liturgijskim slavljinama (kada su veliki blagdani, blagdani koji predviđaju procesije, svi sveci zaštitnici župe, posebna prigodna euharistijska slavlja, nedjeljne euharistije u ljetnim mjesecima i sl.), u župi poraditi na osnivanju službe redara koji će pomoći da se omogući pravilno odvijanje obreda, osobito prilikom procesija u crkvi i izvan nje, i koji će onemogućiti turistima razgledavanje crkve prigodom euharistije, upad nepozvanih i neakreditiranih fotografa i snimatelja i sl.

Preporuča se imati osobu koja će u ulozi domaćina ili domaćice pomoći sudionicima pojedinog slavlja. Uloga ove osobe bi bila da bude od pomoći na ulazu u crkvu, da pomogne vjernicima oko zauzimanja mjesta u crkvi, prigodom vjenčanja da

bude od pomoći zaručnicima i uzvanicima, da pomogne sudionicima sprovednih obreda u svemu što je potrebno oko snalaženja u crkvenom prostoru itd.

U pripremi svakog sakramenta neće se propustiti vjernike podsjetiti i potaknuti da se novac, koji bi se inače utrošio u prekomjerno cvijeće, može dati u karitativne svrhe ili za potrebe Crkve.

Potrebno je naći prikladno vrijeme tijekom godine da se ove upute i pouke prenesu vjernicima na njima razumljiv način, ali nikako u tijeku samog liturgijskog slavlja.

II. FOTOGRAF I SNIMATELJ LITURGIJSKOG SLAVLJA

Fotograf (i snimatelj video zapisa za kojega u ovim smjernicama vrijedi isto ono što i za fotografa) je jedan od onih koji sudjeluju u slavljeničkom činu kao poslužitelj. Pozvan je da fotografira ili snima određene slavljeničke trenutke pazeći da pritom ne odvrća pozornost sudionika slavlja sa obreda na sebe.

Da bi svoju službu autentično izvršio, potrebno je da ga vodi duh služenja i dostupnosti.

Osim na ono što usko pripada struci fotografiranja, fotograf će pripaziti i na odvijanje liturgije kako bi svojim stavom odražavao poštovanje prema sudionicima slavlja. U tu je svrhu potrebno držati se ovih smjernica:

- fotograf će se u pripremi za fotografiranje o svemu dogovoriti sa svećenikom ili drugom osobom odgovornom za pripremu slavlja, kako bi mogao intervenirati samo u dogovorenim trenucima.

- treba se prisjetiti da slavlje nije tek vanjska «ceremonija» ili nastup već prvenstveno sveti čin, čin Krista i Crkve, Kristove zaručnice. Zato bi fotograf trebao djelovati sa što većom diskretnošću da ne bi na sebe privlačio pozornost, a odvlačio ju od aktivnog, svjesnog, zajedničkog i nadasve unutarnjeg sudjelovanja vjernika u liturgijskom slavlju.

- ispravan nastup i odijevanje fotografa odraz su dužnoga poštovanja prema svetom činu Crkve.

- tijekom slavlja trebalo bi izbjeći, koliko god je to moguće, kretanja s jednog kraja crkve na drugi. Zbog brzine odvijanja pojedinog obreda, a u nastojanju da se fotoaparatom sve zabilježi, nije uputno trčati po crkvi, neprestano prolaziti ispred oltara ili usred zajednice. Ako su pomoci potrebni, trebali bi se činiti diskretno i svesti na najmanju mjeru. Jednako tako nije dobro kada se fotograf a još više snimatelj, fotoaparatom odnosno kamerom unosi u lice osobi koju fotografira ili snima.

- fotograf će tijekom slavlja pokušati izbjeći nepotrebne razgovore i komentare sa svojim eventualnim suradnicima. Ako aparatura koju koristi stvara privremenu buku, treba se povući u sakristiju ili drugamo kako ne bi odvrćao pozornost.

- upotreba bljeskalice bi trebala biti maksimalno diskretna. Treba izbjegavati jaka fiksna svjetla koja uvelike uznemiravaju i stvaraju zbrku u vjernicima te čine da slavlje više liči na spektakl. Fotograf će imati prethodno znanje o liturgijskom prostoru, o mogućnostima električne i svjetlosne instalacije u mjestu odvijanja slavlja, kako bi se mogao što bolje prilagoditi.

- što se izbora fotografa tiče, prigodom sakramenta krštenja slobodno ga izabiru roditelji krštenika. Slobodan je i izbor fotografa prigodom sakramenta ženidbe (vjenčanja). Kod slavlja prvih pričesti i krizmi potreban je dogovor svećenika i roditelja u izboru fotografa te je potrebno i roditelje i fotografa poučiti o načinu i mogućnostima fotografiranja i snimanja u crkvi. Svakako je potrebno dogovoriti se oko službenog fotografa. Ako ima onih koji privatno slikaju neki dio obreda (roditelji, rodbina, prijatelji), priliči da to čine sa svoga mjesta.

Nikako ne dolikuje da fotografira svećenik, a ni da čini bilo što drugo osim onoga što na njega kao svećenika, predsjedatelja slavlja ili koncelebranta, spada.

III. UREĐENJE LITURGIJSKOG PROSTORA

Oni kojima je određena crkva ili kapela povjerena, neka sa svom ljubavlju nastoje oko njene urednosti i čistoće te neka brinu oko urednosti liturgijskog prostora, liturgijskih predmeta i odjeće te svega čime se služi u liturgiji. Uz to, neka se vjernike pouči da u crkvu dolaze dolično obučeni, posebno u ljetnim mjesecima.

Da bi svi sudionici u određenom slavlju što bolje sudjelovali, potrebno se pobrinuti da liturgijski prostor bude adekvatno osvijetljen i ozvučen, prozračan te, ukoliko je moguće, temperiran (ljeti ohlađen, zimi ugrijan).

Oltar i ambon ne treba koristiti ni za što drugo osim za ono što je liturgijom predviđeno.

Temeljno je pravilo da se pri uređenju crkve treba držati granica ukusa i ljepote, bez pretjerivanja i kiča.

Da bi sudionike slavlja i sam liturgijski prostor, te njegov sklad, ljepota i urednost otvarali Bogu, potrebno je voditi računa o sljedećim elementima:

- iz liturgijskog prostora maknuti sve ono što prostor nagrđuje, čini ga kičastim i nekusnim; ukoliko pri dnu crkve postoji stolić za tisak, pobrinuti se da na njemu bude ono što će vjernike izgrađivati u vjeri i sve uredno složeno; sa oglasne ploče (panoa) na koju se stavljaju plakati maknuti one obavijesti koje više nisu aktualne;

– potrebno je da se iz crkve maknu stvari koje su se koristile u jednom liturgijskom slavlju ili vremenu dok za drugo slavlje ili vrijeme više nisu potrebne;

– prigodom kićenja crkve cvijećem potrebno je zadržati pravu mjeru, ravnati se prema liturgijskim propisima obzirom na liturgijsko vrijeme Crkve, karakter pojedinog slavlja i dr.;

– paziti da se cvijećem ne pokriva ono što mora biti vidljivo i što u sebi nosi važnu simboliku, nadasve oltar, svetohranište i ambon, te da cvjetni aranžmani ne smetaju odvijanju liturgije;

– cvjetni aranžmani ili ikebane, koje odgovaraju jednom bogoslužnom činu, ne moraju odgovarati i onome slijedećem po redu. Stoga se treba pobrinuti da cvijeće služi primjerenom slavlju pojedinog liturgijskog čina te nije dobro da, na primjer, cvijeće s vjenčanja subotom u tom istom obliku ostane i na nedjeljnoj misi sljedećeg dana jer je nedjeljna već druga liturgija i

ima druge naglaske, pa će biti potrebno razmjestiti ga i preraspodijeliti;

– pobrinuti se da se cvijeće makne kada počne venuti te da ga se zamijeni svježim;

– nikada se u kićenju liturgijskog prostora koristiti umjetnim cvijećem;

– ponekad se uz pojedina slavlja, osim cvijeća, mogu koristiti i neki drugi elementi ukrasa, znakovi ili simboli koji naglašavaju nosivu misao ili poruku Božje riječi u dotičnom slavlju;

– u slavlju vjenčanja, prvih pričesti, krizmi ili slavlja svetoga reda ne smije se pretjerivati sa cvijećem nego se cvijećem treba naglasiti ono što je doista bitno (na pr. nikako ne priliči pretjerano kićenje klupa uz koje zaručnik i zaručnica ili prvopričesnici, krizmanici, ređenici ulaze odnosno izlaze iz crkve jer to nipošto nije jedan od bitnih naglasaka ovih slavlja);

- ako u većim mjestima postoji cvjećarna, na prikladan način poučiti cvjećare kako ukrasiti crkveni prostor i/ili poučiti one koji u župnoj zajednici vrše službu kićenja crkve cvijećem.

Treba poraditi na tome da se i osobama s posebnim potrebama omogući adekvatan pristup crkvi.

IV. SLAVLJE SAKRAMENATA

1. KRŠTENJE

Svećenik će roditelje krštenika ili same krštenike ako su odrasli na jednom od pripremnih susreta upoznati s ovim smjernicama, posebno što se tiče tijeka obreda, uređenja crkve i fotografiranja, kao i s ostalim smjernicama Crkve.

Naglasiti važnost župne mise i župne crkve za zajednicu vjernika koja toj zajednici pripada, pa sukladno tome i značaj dijeljenja sakramenata unutar te zajednice i u toj župnoj crkvi, kako to propisuje i kan. 857 Zakonika kanonskog prava. Ukoliko župnik daje dozvolu za krštenje izvan župe, njegova je dužnost izvršiti pouku roditelja i kumova o značenju i važnosti ovog sakramenta za život vjere. Tek će nakon toga izdati dozvolu za krštenje izvan župe.

Ako tijekom godine u župi ima veći broj krštenja, u većim župama, bilo bi dobro opredijeliti se za jednu ili najviše dvije nedjelje u mjesecu kada će se slaviti zajednička krštenja poštujući pritom iznimne slučajeve u kojima nije uputno krstiti pod sv. misom.

Svećenici će pripaziti da predmeti koji se koriste prigodom krštenja budu uvijek uredni i čisti (na primjer posuda u kojoj se blagoslivlja voda, posuda u koju se ulijeva i kojom se kod

krštenja polijeva vodom, posuda u kojoj se drži sveto ulje, obrednik krštenja, uskrсна svijeća...).

2. POTVRDA

Na jednom od susreta s roditeljima krizmanika potrebno je roditelje upoznati s ovim smjernicama, posebno što se tiče samog obreda, oblačenja, uređenja crkve i fotografiranja, kao i s ostalim smjernicama Crkve

S krizmanicima i njihovim kumovima treba proći obred sakramenta krizme kako bi se isti odvijao skladno i dolično, a sudionici znali što im je, kako i kada činiti.

Potaknuti krizmanike i njihove kumove da budu obučeni dolično, sukladno svetosti obreda i crkvenom prostoru koji se nikako ne smije pretvoriti u «modnu reviju».

Za slavlje krizme treba izabrati one čitače koji i inače, redovito vrše službu čitača u dotičnoj župnoj zajednici.

U nekim je župama običaj da se prigodom krizme, pa čak i vjenčanja, u odijevanju zadržala narodna nošnja. Neka se taj običaj ne zatire ukoliko narodna nošnja nije samo znak minulih vremena i folkloru nego i svijesti o kontinuitetu i vrijednosti običaja inkorporiranih u život vjere i radost slavlja.

3. EUHARISTIJA

Na svećenike spada briga za čistoću i urednost svega što je za euharistiju potrebno.

Na oltar se ne polaže ništa osim onoga što je propisima predviđeno i što je nužno za slavljenje euharistije.

Prigodom pružanja mira neka se, radi sabranosti, mir pruži onome desno i lijevo od sebe.

Prigodom primanja pričesti pričesnici prilaze pričestitelju u predviđenom redu, sabrano i pobožno, a prije nego što dođu na red, primjerenom će gestom, poklonom ili naklonom, počastiti Isusa kojega će zamalo primiti pod prilikama kruha.

Posebnu pažnju treba posvetiti samom činu pričesti te će pričestitelj pripaziti da se posvećena hostija konzumira odmah, odnosno da se ne odnosi s mjesta pričešćivanja.

Svećenici su obvezni brinuti se za urednost svetohraništa, izvana i iznutra, kao i da se redovito izmjenjuju posvećene hostije u ciboriju (kan. 939).

4. POMIRENJE

Vjernike valja neprestano poticati na čestu svetu ispovijed, a u crkvi treba biti istaknuta obavijest kada se u dotičnoj crkvi redovito ispovijeda.

U pastirsku skrb župnika kao vlastitog pastira povjerene mu zajednice spada da bude dovoljno vremena na raspolaganju svojim župljanima za svetu ispovijed.

Ako to još nije slučaj, ispovjedaonice će se tako urediti da budu prikladne za slavljenje sakramenta ispovijedi te neka se ne koriste u druge svrhe.

Uvijek je potrebno poštivati anonimnost i dostojanstvo pokornika pa se ispovijedi neće obavljati izvan ispovjedaonice, osim ako za to ima opravdanog razloga (kan. 964, § 3).

Neka svećenici ovaj sakrament slave u liturgijskoj odjeći, kako je predviđeno u *Direktoriju za pastoral sakramenata u župnoj zajednici* Hrvatske biskupske konferencije (Zagreb, 2008.), br. 158.

5. BOLESNIČKO POMAZANJE

U raznim prigodama i različitim načinima (katehezmom, putem župnog listića i sl.) vjernike je potrebno poučavati o izvornom značenju ovog sakramenta kako bi se izbjeglo njegovo krivo poimanje.

Od vremena do vremena treba upriličiti slavlje euharistije za bolesne unutar kojih se bolesnima može podijeliti bolesni-

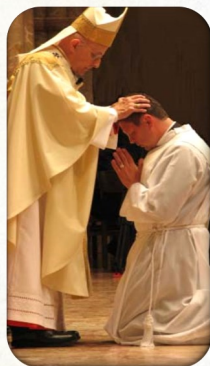

čko pomazanje držeći se kanonskih propisa i uvjeta za dijeljenje i primanje ovog sakramenta (usp. kann. 1002; 1004-1007), posebno kod skupnih slavlja.

Prigodom slavlja sakramenta bolesničkog pomazanja u krugu obitelji, uz bolesnika, treba pozvati i cijelu obitelj na sudjelovanje u molitvi.

Nakon što biskup u katedrali na Veliki četvrtak blagoslovi bolesničko ulje, svećenik će se redovito pobrinuti oko zamjene ulja u posudici u kojoj čuva ulje bolesničkog pomazanja, a prigodom podjele ovog sakramenta imat će dovoljnu količinu ulja, kao i uredan i čist pribor za bolesničko pomazanje.

6. SVETI RED

U slavlju ovog sakramenta valja se pridržavati općih smjernica i načela iz ovog dokumenta, kao i općih crkvenih i liturgijskih propisa, o čemu će voditi računa oni koji su uključeni u pripremu i organizaciju ređenja u suradnji s biskupom, djelatiteljem ovog sakramenta.

7. ŽENIDBA

Svećenik zaručnike redovito upućuje na Tečaj priprave za brak.

U neposrednoj i liturgijskoj pripremi na sakrament ženidbe neka zaručnici između ostalog budu poučeni i o slijedećem:

- crkva nije tek običan prostor koji zaručnicima stoji na raspolaganje za vjenčanje nego je crkva nadasve sakralni prostor i mjesto susreta s Bogom, pa je zato potrebno da se za vrijeme sakramenta ženidbe i zaručnici i njihovi uzvanici dolično u njoj ponašaju;

- zaručnike, a po njima i ostale njihove uzvanike, dobro je u pripremi upozoriti na dolično i prikladno odijevanje primijenjeno obredu vjenčanja;

- ne treba propustiti zaručnike potaknuti da se nakon vjenčanja uključe u redoviti život župne zajednice, u liturgijske čine, katehetske susrete, blagoslov obitelji te ostale oblike obiteljskog pastoralala;

- ukoliko zaručnici nakon sklapanja ženidbe namjeravaju ostanu u župi vjenčanja, neka se župnik pobrine da od zaručnika pribavi sve potrebne podatke potrebne za upis u knjigu Stanja duša (anagrafe);

- zaručnike treba upoznati i s taksama vezanima za ovo slavlje, ne prešutjevši ni običaj da prigodom vjenčanja mogu

svojim darom doprinijeti za crkvu ili za uzdržavanje svoga svećenika;

– dužnost je svećenika da zaručnike, ukoliko ostaju živjeti na terenu Krčke biskupije, upozna i s godišnjim obiteljskim darom (tzv. «samopomoć») u visini dviju misnih intencija.

Prigodom samog obreda vjenčanja neka se poštuju slijedeće smjernice:

– prigodom ulaska i izlaska iz crkve svatovi trebaju poštivati sabranost i šutnju primjerenu sakralnom prostoru;

– svećenik će dočekati mladence kod ulaza u crkvu ili kod oltara;

– ako je negdje običaj davanja poljupca roditeljima pri ulazu u crkvu ili samih mladenaca nakon obreda vjenčanja, neka taj čin bude dostojanstven, međutim neka se nigdje ne uvodi kao novina;

– budući da obredom nije predviđeno potpisivanje zapisnika o vjenčanju na oltaru, to će se na prikladan način izvršiti na nekom stoliću koji je smješten u svetištu ili u pobočnoj kapeli ili u sakristiji;

– ako je običaj, sudionici slavlja će novim ženidbenim drugovima čestitati na način koji priliči liturgijskom prostoru i na prikladnom mjestu u crkvi, ali ipak ne u samom svetištu;

– u prigodi izlaska mladenaca iz crkve sve je češća praksa

na mladence bacati rižu, pa bi tijekom pripreme slavlja bilo potrebno s mladencima porazgovarati i o tome; naime, kada oni i uzvanici nakon slavlja napuste crkveni prostor, za njima isti može ostati neuredan, zbog čega bi mladenci trebali pronaći osobu zaduženu da počisti ispred crkve ili u crkvi.

V. CRKVENI SPROVOD

Na rodbinu pokojnika spada da sa župnikom dogovori mjesto, vrijeme i način odvijanja sprovodnih obreda, a na župnika da se pobrine kako bi se zvonom oglasila smrt pokojnika te za ostalo što spada na liturgijsku pripremu kršćanskog sprovoda.

Osim što će iskazati svoje kršćansko suosjećanje i žalost zbog smrti člana obitelji, svećenik će tom prigodom obitelj pokojnika podsjetiti da su molitva i sv. misa ono najviše i najbolje što možemo učiniti za pokojne. Zato će svećenik tom prigodom ponuditi i ispovijed članovima obitelji i rodbini pokojnika da bi na sprovodnoj misi oni, ali i ostali vjernici, mogli pristupiti svetoj pričesti.

Sam obred neka se vrši prema običaju mjesta, ali najbolje tako da se sv. misa slavi uz prisutnost pokojnikova tijela, a potom se izvrši ukop na groblju.

Uz lijes pokojnika za vrijeme sprovodne sv. mise postaviti će se upaljena uskrsna svijeća (koja treba biti uvijek uredna i spremna za uporabu), pa tada ne bi bilo potrebno uz lijes paliti i druge svijeće.

U crkvi je za vrijeme kršćanskog sprovoda potrebno predvidjeti adekvatno mjesto za cvjetne aranžmane složene u tzv. krune ili vijence. Svakako će se izbjegavati da se krune ili vijenci postavljaju uz oltar ili na pričesnu ogradu zbog toga da ne zaklanjaju pogled prema oltaru ili onemogućavaju nesmetano odvijanje liturgije.

Rodbinu pokojnika i sve vjernike potaknut će se da umjesto vijenaca i cvijeća svoj novčani dar mogu dati za crkvu, za Caritas ili za slavljenje svetih misa za dotičnog pokojnika. Prigodom sprovodnih obreda svećenik će uputiti riječi zahvale za primljene darove u spomenute svrhe, ali pritom neće navoditi imena pojedinih darovatelja.

Izdaje: BISKUPSKI ORDINARIJAT KRK,
Biskupa Antuna Mahnića 18,
HR-51500 KRK
tel. 051/221-018; fax. 051/221-483;

Uredila: Irena Žužić

Odgovara: mons. Valter Župan, biskup

Krk, 2011.